PERSONAJE-GEMENE ÎN ROMANELE LUI MIRCEA ELIADE ȘI LUCIAN BLAGA (*NOAPTEA DE SÂNZÂIENE* și *LUNTREA LUI CARON*)

Victoria VOVCENCO, masterandă
CZU: 821.135.1-31.09
vovcenco97@gmail.com

The theory of twin characters/ doppelgänger is relatively new and marks a new form of literature, a new formula of thinking. The structure of this concept consists in the existence of two similar or opposite characters, whose function is to highlight the features of the protagonist or to generate the conflict in the narrative.

Teoria personajelor-gemene este relativ nouă și marchează o nouă formă de literatură, o nouă formulă de gândire. Structura acestui concept constă în existența a două personaje asemănătoare sau opuse, care au funcția de a scoate în evidență trăsăturile protagonistului sau de a genera conflictul din narațiune. Acest tip de personaje a fost folosit pentru prima oară în romanul gotic, deși putem observa unele elemente chiar în antichitate. Spre exemplu, în *Epopeea lui Ghilgameș*, eroul eponim luptă și apoi devine cel mai bun prieten cu dublul său, Enkidu, fiind personaje contrare.

În continuare, ne propunem o investigare a conceptului de personaje-gemene cu aplicare pe două romane concrete: ***Luntrea lui Caron*** de Lucian Blaga și ***Noaptea de Sânzâiene*** de Mircea Eliade. Decodarea în plan simbolic a acestei dihotomii urmărește două direcții distincte: cea a dublului activ și anihilator, completată de cea a unui urpasiv și asimilator. Prin urmare, aceste ipostaze configurează un cuplu arhetipal format din *doppelganger* și din geamănul parazit, manifestări care își stabilesc reperele proprii de evoluție pe seama unui fond comun.

În literatura engleză întâlnim conceptul de *doppelganger*, etimologia acestuia fiind una germană, termenul înseamnă dublul sau geamănul unui personaj, reprezentând alter-ego-ul unor personaje sau ascunde o identitate secretă. Goticul literar este articulat de un set de categorii și motive predilecte, o serie de constante precum tabuul,

anomalia, tulburarea, demonizarea, valorile corupte ale umanității și ale științei. Astfel, goticul este o manifestare artistică frecvent racordată la anxietățile sociale și operează cu proeminențele unui nucleu perturbator constant reprimat.

În fond, distingem următoarele particularități ale personajelor-gemene: acestea reprezintă manifestări opuse sau similare ale personajelor principale; gemenii apar în structura textuală reflectând trăsăturile contrare ale altor personaje; dubletele de personaje se manifestă diferit în situații similare Funcțiile folosirii personajelor-gemene în text diferă, având scopuri diferite. Un personaj antagonist sau care se află în opoziție cu protagonistul are scopul de a pune accent pe personajul principal, de a reflecta calitățile acestuia, pe când personajele-gemene similare oglindesc ipostaze variate ale unui și aceluiași personaj, având funcția de a oglindi diverse perspective de interpretare prin prisma acestor personaje.

Marii scriitori ai secolului XX sunt considerați reacționari din punct de vedere politic, și pe bună dreptate. Mulți dintre ei au exprimat idei conservatoare și chiar s-au plasat pe pozițiile curentelor fasciste: Pound, T.S. Eliot, Yeats, Faulkner, Thomas Mann etc. Alții au preferat să respingă lumea modernă cu totul, astfel încât atitudinea lor a fost încă și mai radicală: Kafka, Beckett, Ionesco. Mai sunt și cei care fie au găsit de cuviință să-și modifice pozițiile stângiste inițiale, fie au ajuns să le regrete: Auden, Camus, Maiakovski, Esenin. O ultimă categorie sunt cei ale căror vederi de stânga par a stârni unele suspiciuni, căci le-au asigurat, în mod convenabil, un maximum de autoritate socială și succes: Sholochov, Sartre, Arghezi [3, p. 12].

Romanul ***Luntrea lui Caron*** reprezintă o valoare documentară de excepție Veridicitatea acestuia este susținută, în mare parte, de faptul că Blaga, după cum am afirmat, infuzează în narațiune evenimente, fapte din propria biografie. Dacă e să abordăm funcția utilizării conceptului de personaje duble în roman, este necesar să accentuăm că, desi personajele par să reflecte, la o primă lectură, opoziții arhetipale, precum conștiință/ignoranță sau bine/rău, pe parcursul romanului, observăm o serie de asemănări între aceștia, Leonte fiind o oglindire a protagonistului. Scopul acestei dubluri este de a explica perspective diferite de confruntare a intelectualului cu o realitate

autocratică, în care este imposibilă creația sau, mai bine zis, creația de literatură autentică.

Observăm istovirile sufletești la care este supus personajul narator, odată ce înțelege zădărnicia promisiunilor lui Simion, imposibilitatea creației fiind punct principal, care generează aceste chinuri inumane: „Cum se face că în ceasul rău, sub pretextul că aș alege existența creatoare, am ales existența pur și simplu? Ce m-a orbit într-atât ca să nu văd ce mi se pregătea? [1, p. 123]. Leonte Pătrașcu trece prin aceleași experiențe ca și geamănul său, fiind infectat de depresiile actuale, care acaparau majoritatea intelectualilor din acea perioadă: „Viața mea s-a încheiat, s-a încheiat atunci. De-atunci mai trăiesc într-un fel, dar oarecum fără destin!'' [1, p. 141]. În fond, ambele personaje comportă trăsături similare, încadrându-se în tipologia intelectualului damnat. Totuși, personajele-gemene, în romanul dat, reflectă două ipostaze diferite de a soluționa neliniștea interioară provocată de un regim totalitarist și autocrat.

În romanul ***Noaptea de Sânzâiene*** de Mircea Eliade, personajele-duble Ciru Partenie și Ștefan Viziru sunt încurcați mereu. Ștefan Viziru devine protagonistul unui roman inițiatic. În repetate randuri, el este luat drept reputatul scriitor Ciru Partenie, cel care încearcă să reinventeze narațiunea mitică. Mai târziu, rolurile se schimbă și, în timpul rebeliunii legionare, Partenie este împușcat în locul lui Ștefan Viziru. Personajul are o vină tragică, deoarece, casatorindu-se cu Ioana, logodnica lui Partenie, schimbă destinul celor două personaje. În plus, el ratează și intalnirea cu Ileana, femeia care i-a fost ursita: „Probabil că Ileana era femeia care-mi fusese ursită. Dar eu nu mai eram liber. Eu mă grăbisem și luasem femeia ursita altuia. Le-am stricat viața lor, și am stricat și viața Ilenei" [2, p. 198]. O confuzie care se repetă și care are, desigur, valoare simbolică în acest roman plin de semne. Asemănărea le nesfârșit a personajelor reflectă o încrucișare a destinelor acestora, care are loc în spațiul cosmic, relevând simboluri interesante. În încercarea de a ieși din timp, Ștefan Viziru găsește soluție prin intermediul iubirii, Ioana relevând o oglindire a lui, la fel ca și Ciru. Scopul utilizării conceptului de personaje-gemene în romanul dat este de a releva încercările intelectualului de a proiecta prin intermediul altor personaje propriul

destin. Descoperirile mistice pe care le face Ștefan Viziru, prin prisma dubletelor acestuia, denotă aspirația personajului de a găsi ieșirea din istorie.

Romanele ***Luntrea lui Caron*** și ***Noaptea de Sânziene*** sunt niște tulburătoare documente existențiale, ce consemnează coliziile sufletești și supliciile morale, idealurile, aspirațiile lui Blaga și Eliade, dar și ale tuturor oamenilor de creație, ce au trăit, deci au rezistat, într-o epocă deosebit de încordată și complicată, în plan politic.

Referințe:

1. BLAGA, Lucian. *Luntrea lui Caron*. București: Humanitas, 2009.
2. ELIADE, Mircea. *Noaptea de Sânziene*. Vol I. Chișinău: PRO LIBRA, 2018.
3. POPA, Sebastian-Vlad. *Despărțirea gemenilor: eseuri de teoria dramaticului*. București: Unitext, 2006.

Recomandat
Adriana CAZACU, dr., conf. univ